

vir excellentis ingenii ac prædicandæ sanctitatis, sed vehementis nimium ac ferocis naturæ. Is animam fratrum sollicitabat, commoneans hanc pontificis Lulli circa se gratiam aliorum spectare quam ipsi opinarentur. His atque hujusmodi sermonibus a beato Lullo animos fratrum alienavit, et nihil suspicanti non mediocrem invidiam conflagavit. Præterea non mediocri tædio jam viri Dei afficiebatur animus, cum videret et tantosque labores suos incassum effluere, beneficiis invidiam non exstingui; extremæ vero dementiæ esse, huic loco tantas rerum impensas sine fructu insumere, quibus alio in loco perenne devotionis sue monumentum possit extruere. Locus autem erat in silva Buchoniæ, cui Herolofelt nomen indidit posteritas, habitationi monachorum peropportunos. In hoc abbas Sturmio, tempore quo primo ad solitariam silvestremque vitam cum fervore spiritum præcipitem agebat, consererat, ac eratis arbutis parvas sibi fratribusque cellulas opere impolito construxerat, novemque annos jam ibi evolverat. Sed beatum Bonifacium, licet amœnus loci situs alliceret et aquæ opportunitas, offendit tamen latus contiguum Saxonibus, qui adhuc pagani ritibus tenebantur, et plerumque in Christiana loca cædes hominum et depopulationes agrorum non modicas dabant. Ut igitur hanc incommoditatem evaderent, altius in Bochoniæ tendentem locum, quo nunc Fuldense monasterium conspicitur, occupaverunt. Locus autem Herveldensis tradente beato Bonifacio in proprium cessit sancto Lullo, qui jam tunc forsitan construendi illic monasterii desiderium animo conceperat. In hunc ergo locum omnes copias suas dedit, ac opere egit succosis profusius arbutis, ut amplioris monasterii fratribus laxans spatium, ipsumque cultoribus ædificiis extruere aggressus sit, brevique tempore Herveldense nomen in immensum gloriæ ac magnitudinis culmen evasit. Cum autem beatus Lullus ab exordio facti fundamenti ecclesiam monasterii beatis apostolis Simoni et Thadæo attitisset, angelica in somnis voce est admonitus, ut corpus beati Wicherti eo transferret.

ANNO DOMINI MXXII.

CHRONICÆ POLONORUM

EDIDERUNT

J. SZLACHTOWSKI ET R. KOEPKE PH. DD.

(Apud PERTZ, *Monumenta Germaniæ historica*, Script. t. IX, p. 418.)

PROLEGOMENA

Ante hos centum annos Godofredus Lengnich (*Chronicon Polonorum* primus in lucem emisit, quod Martino cuidam Gallo vindicandum esse sibi persuadebat. Neque aliter videbatur editori posteriori I. V. Bandtkio, qui idem *Chronicon* ex locupletiore codice nostro seculo publici juris fecit, postque eos idem nomen ab omnibus viris doctis repetitum est, qui Polonorum res antiquissimas illustrandas sibi sumpserunt. Sed non sane jure. Nam neque Martini neque Galli nomen stare potest, cum a recentioribus scriptoribus tradita, omnibus quibus fides habenda est auctoritatibus careant. Re enim paulo accuratius examinata, unum tantum invenies præsidium, idque hoc loco in summam dubitationem merito vocandum, quo hanc sententiam nonnulli tueri posse sibi videbantur; est hoc Dlugossi, verum Polonicarum scriptoris seculi decimi quinti, testimonium. Verum est, legitur apud hunc

A Martini Gallici nomen (1), sed, dolendum sane est, quæ laudat verba illius, in nostris codicibus non leguntur. Quis vero tali auctoritate innitatur? Cum igitur codices nostri neque unum neque alterum illud nomen exhibeant, rejicienda sunt arbo; neque Galli nomen retinendum videbatur ob pauca illa verba, recentiore manu exarata, quæ in codice Heilsbergensi jam deperdito legebantur (2), neque ob mentionem apud alios Polonorum scriptores ante Lengnichium factam (3). Nam illo altero nomine sine dubio auctoris patriam indicare voluerunt. Sed hæc etiam de patria quæstio non minus est obscura quam de nomine illa. In ipso enim libro tenebris viz dispellendis auctor videtur se texisse; nusquam quis fuerit, vel ubi terrarum natus sit, apertis verbis tradidit. Unum vero est quod nullis dubitationibus convelli potest, Polonum non erat, quod ipse verbis præhavit luce clarioribus in

NOTÆ.

(1) Dlugoss. *Hist. Polon.*, ed. Lips., I, 36 : *Ducem eorum Lech superasse Martinus Gallicus auctor est*, I, 65 : *Nonnulli asserunt hunc Leskonem in prælio cum Cæsare Karolo Magno inito victum et occisum esse; ita enim repperi Martinum Gallicum de eo scriptisse*. Semler in animadversionum ad antiquiores rerum Polonicarum specimine in *Actis societatis Jablonovianæ de Slavis Lecho Cæchoque* Lips. 1772, p. 30 sqq., observavit verba quæ a Dlugosso afferuntur ex Ekkeharδο 805 esse descripta, et Dlugossium interpolatum quemdam Martini codicem se-

B cutum esse. Alii Martinus ille Gallicus non auctor nostri Chronici, sed alius quidam videbatur esse.

(2) Teste Lengnichio in fronte Heilsbergensis codicis hæc legebantur : *Gallus hanc historiam scripsit, monachus ut opinor aliquis, ut ex proemio conficere licet, qui Boleslat tertii tempore vixit. Et in fine : Hucusque Gallus.*

(3) B. Paprocki in libro *Orzyl rycerztwa Polskiego Krakau 1584* sub voce *Orzel* edidit carmen de morte Boleslai I, 16, et cantilenam in Boleslaum tertium III, 11, 13, 14, quorum auctor est ei *anonymus*.

epistola ad capellanos ducales ante tertium librum: Tantum opus non ideo cœpi ut — patriam vel parentes exsul (4) apud vos et peregrinos exaltarem, sed ut aliquem fructum mei laboris ad locum mee professionis reportarem. — Hunc laborem suscepi — ut otium evitarem, et dictandi consuetudinem conservarem, et ne frustra panem Poloniæ manducarem (5). Legine possunt quæ clariora sint? Auctor apud Polonos exsul, non ut suam patriam vel suos parentes laudibus efferret opus suum aggressus est, sed ut Polonorum rebus scribendis hospitalitati eorum gratiam rependeret, sibi fructum aliquem (6) ad illud monasterium, ubi se monachum professus erat, aliquando reversurus reportaret. Nam ita locum illum professionis intelligendum esse credimus (7). Neque huic quam proposuimus sententiæ illi obstant loci, quibus Poloniam patriam appellat. (8), neque Poloniæ linguæ scientiæ, quam sine ullo dubio tenebat, eum Polonum fuisse evincit (9). Ex occidentalis Europæ partibus advena in Polonia sedem fixit (10), eamque consuetudine sibi alteram patriam fecit. Sed ubi tandem primam lucem vidit? Gallum eum fuisse alii, Germanum alii voluerunt (11); sed ex neutro populo originem duxit, Italus videtur fuisse. Quod una potissimum quæ usus est, voce vastaldiones (12) confirmatur, quæ ni fallimur eadem est ac Langobardorum gastaldiones. Quæ vox apud solos Italicorum scriptores occurrit, neque sane perspicitur quomodo monachus Polonus vel Germanus in talem locum, quæ ad peregrinorum aures vix pervenerit, incidere potuerit. Et hoc videtur Itali esse, quod Germanos in universum vocat Alemannos (13), quod Germanos saltem auctores nunquam fecisse omnes sciunt. Accedit denique quod apud hominem septentrionalem illorum temporum frustra quæras, quod uno loco appareat, eum pingendi artis fuisse haud imperitum, vel tabulas pictas eum sæpius inspicisse (14). Nescimus an conjecturæ justo plus indulgeamus, si hunc Italum monachum non modo in Boleslai tertii ducis aulam venisse sed etiam inter capellanos du-

cales receptum esse dicamus. In libri tertii enim dedicatione ad capellanos ducales scripta alioque bono per Poloniam clericos, hos fratres charissimos appellat. Vidit etiam Boleslaum ducem ob Sbigneum fratrem cæcatum jejunantem, cinere et cilicio humi pervolvatum, lacrymis irrigatum, ab humano consilio separatam (15). Facile itaque credas auctorem ex paucissimis illis fuisse, quibus ducis secretum ad S. Egidii monasterium in Ungaria iter notum fuerit, eumque unum ex ducis comitibus fuisse; ita accurate ejus penitentiam ejusque iter in Ungariam et ad sancti Adalberti sepulchrum perscripsit. Quibuscum hoc etiam conjungas, quod, etsi non atrocem crimen in Sbigneum commissum, tamen Boleslaum excusare conatur, ipsumque facinus cujus ducem pœnitebat, non aperte indicavit, sed cautius et obscurius innuit (16). Quod minime mireris, si finem consideres quem sibi in libro componendo auctor proposuit, ut Boleslaum tertium potius laudibus suis celebraret, quam Polonorum res gestas posteritati traderet. Quod consilium in proœmio libri primi disertis his verbis proposuit: Est autem intentio nostra de Polonia et duce principaliter Boleslao describere, ejusque gratia quædam gesta prædecessorum digna memoria recitare. Quod aliis quoque libri locis non minus aperte proficitur (17). Satisque constanter hunc finem in toto libro intuitus est, nam haud raro doleas, quod ob hoc consilium paucissimis verbis res absolvit, quas sine dubio copiosiore sermone narrare potuisset. Itaque omnium priorum datum Poloniæ res gestas uno libro primo comprehendit, Boleslai vero Vitam usque ad vicesimum octavum ætatis annum, i. e. usque ad annum 1113 (obit dux 1159) duobus alteris libris uberima narratione exposuit. Attamen non uno tenore librum perscripsit, sed, ut ipse probat, in fine libri secundi aliquantisper quievit (18). Duos enim libros priores composuit anno 1109 vel 1110, quos, ut aliis nonnullis episcopis, Paulo episcopo Cracoviensi et Mauro Cracoviensi dedicavit, quorum ille 1110 diem supremum obiit (19), alter anno 1109 consecratus

NOTÆ.

mus. Cromerus Polonia Col. 1589, p. 46, scribit: Gallus quidam qui non multo ita post hæc tempora Boleslai tertii et superiorum regum Poloniæ res gestas libris tribus complexus est. Sarnicius ann. Poloniæ, edit. Lipsæ, Dlugossi II, 894: Gallus et Cadlubus fere synchro ni regi Crivostio. Cf. p. 1056. Herburtus, qui Chronicon nostrum editurus erat, in præfatione ad Kadlubkonem appellat eum Gallum anonymum. At in Chronico principum Polon. sæc. XIV Stenzel Script. rer. Siles. I, nostri auctoris liber simplici nomine Cronica laudatur. Cf. p. 60, 66.

(4) Miro modo hoc loco se torquet Bandtkie p. xxv, qui ut auctorem Polonum faciat subintelligere vult vocem tanquam.

(5) Hoc Polonismum esse probavit Bandtkie p. xxiv, Chleb Polski iedz.

(6) Se aliquam laboris mercedem expectasse indicat III, epist.

(7) Quod etiam videtur Bandtkio p. xxii. Sententia Kownackii et Lelewelii eum in monte Cælio Romano fuisse Benedictinum monachum. Cf. Ossoliński Vincent Kadlubek aus dem Polnischen von Linde. Warschau 1822, p. 375, 600, una cum falsa lectione editionis Gedanensis in I epistola supra montem S. Gregorii rejecta est.

(8) Quos accurate collegit Bandtkie p. xxiii. Sæpius auctori patria idem est quod terra, regio; e. g., I, proœm. 12, 20. Sensu proprio verbo usus est I, 7; 15, II; 33, 35, 45; III, ep. 1, 5, 7, qui omnes loci ad auctoris patriam nihil faciunt. At in epistola ante librum tertium opus suum honori patriæ haud inutile fore opinatur, idque ad laudem principum et patriæ nostræ exaratum esse in epistola lib. II testatur. Si tenes verba supralaudata hoc loco nihil aliud indicavit quam quod Poloniæ altera sit patria. Ego

dem fere sensu Polonos II, 33, vocavit nostros. Aliis locis peregrinus incolarum invidiam veretur II, 12: exaulis per non omnia complacebo; quibus adde quod I, ep. II, ep. de detrectatoribus et odio dixit.

(9) Polonissimi sunt Grecæ Sclavonice nidus I, 1; cebri, i. e. situlæ I, 2. Lapis (castrum) Kamin, Kamin, i. e. lapis II, 37; in vacuum na prozno I, 16, se quinto solummodo II, 33, i. e. ipse cum quatuor sociis, Polonice samopiat.

(10) Ex occidentali Europa sæpius advenas in Poloniam commigrasse, probari videtur Galli castro, cujus mentio facta est II, 38, 39.

(11) Præter Lengnichium Francogallus auctor videbatur Bentkowski et Lelewel, cf. Ossoliński p. 373, 606; Germanus Semlero l. I., p. 47, qui in laudata commentatione corruptam Lengnichii editionem bene castigavit; Germanus Transrhenanus, eodem fere sensu quo Galli apud Lambertum occurrunt, Samuelli Bandtkio in Dzieie Krolestwa Polckiego Wroclaw 1820, I, 345; Polonus Kownacio Ossoliński ed. Linde p. 377 et I, V, Bandtkio p. XIX. Huc minime esse referenda verba II, epilog. tot terras transivimus sed metaphorice ea esse intelligenda observavit Bandtkie.

(12) I, 12, legitur vastandiones; II, 1, vastaldiones et comites. Italum prodero videtur I, 12, vox potissando.

(13) II, 37. III, 1, impetuousi Alemanni; III, 5, impetus Alemannorum; III, 5.

(14) II, epist.

(15) III, 25.

(16) Loco laudato.

(17) I, epilog. 30; II, 45.

(18) II, 50.

(19) Ita Dlugoss in Vitis episcoporum Cracovien-

est (20). Tertium librum paulo post Boleslai 'ad S. Egidium iter, fortasse ipso anno 1113, conscripsisse videtur. Fautores vero et adjuutores hujus operis quinque illos habuit episcopos, quibus librum primum dedicavit, quorum auctoritate et opulatione fretus, scribendi munus in se suscepit, quorumque benignitas certas ei metas interius aperuit (21). Vix enim dubites quin illi auctori scribendi subsidia administraverint, et ante omnes Michael cancellarius, quem cepti laboris opificem suumque cooperatorem vocat (22).

Præsidia quibus usus est, pene omnia ita erant parata, ut ea tantum posteritati traderet quæ aut ex aliorum narrationibus hauserat, aut ipse testis viderat. Ex libris unam tantum sancti Adalberti passionem laudavit (23). Litteræ quas inseruit potius ab ipso auctore videntur scriptæ, quam ab illis quibus tribuuntur (24). Res ab illis qui noverant inquisivit (25), et in Polonorum fabellis antiquissimis narrandis secutus est seniores antiquos, quas vero cum ex paganismi temporibus originem ducerent, oblivioni potius quam memoriæ tradere voluit (26). Alio loco majorum relationem laudat (27). Neque carmina popularia Polonorum rejecit, ut probat illa cantilena in honorem Boleslai composita (28). Num vero alterum illud carmen a Germanis in laudem Boleslai factum revera ex populi ore an ex auctoris ingenio originem traxerit (29), haud immerito dubitet aliquis. Cautiusque atque modestius omnia quæ ob antiquitatem dubia videbantur, vel quæ non satis perspecta et cognita erant, voce fertur vel alio quodam modo notavit (30), alia denique se necire aperte professus est (31). Neque minus laudavit testes qui rebus interfuerant (32). Ut veritatem historiæ teneat (33) quasi normam atque legem sibi proposuit, quam ab eo in universum satis accurate observatam esse minime neges, etsi cautius de Boleslao tertio et de morte sancti Stanislai scripsit (34). Haud dubie auctor vir erat eruditus, litteris antiquis satis imbutus, ut illis locis probavit quibus antiquorum populorum rerum gestarum memoriam protulit (35). Ex rerum scriptoribus præ ceteris legit Sallustium (36), ex poetis Lucanum (37). Scribendi genus longe abhorret a nativa venustate illa, quæ apud alios illorum temporum scriptores animus allicit; est tumidum atque imaginibus et metaphoricis audax, ita ut non uno loco hæsit, utrum quæ legis sensu proprio an metaphoricè sint intelligenda. Accedit quod totum pæne librum

A versibus illis composuit, qui apud sæculi duodecimi scriptores sæpissime leguntur. Ex quibus illos tantum servavimus, qui paulo accuratius confecti, rhythmum habent aure facile percipiendum.

Ex posteriorum temporum scriptoribus nostrum auctorem in suum usum verterunt Kadlubek (38), compiler apud Lengnichium (39), auctor Chronici ducum Poloniæ (40), annales Poloni (41), Dlugossus (42), et Sarnicius (43).

Ad textum nostræ editionis constituendum duos illos codices, quorum hodie existat notitia, in auxilium vocavimus; pluribus tamen locis, cum illi neque vetustati neque optimæ sint notæ, conjecturis tantum meliora potuit afferri. Conjecturas Pertalii P., annotationes Szlachetkowskii S., Kopkii, qui et chronologiam constituere conatus est, K littera signavimus.

1) Codex Varsoviensis bibliothecæ comitum Zamois-
sciorum, membranaceus, sæculo XIV medio confectus, 97 foliorum signatorum, continet præter Chronicon nostrum in duabus columnis a fol. 20 vers. ad fol. 54 vers. nitido caractere scriptum, inscriptionibus capitulum et litteris initialibus cinnabari pictis, a) fol. 1-20 Vitam Alexandri M.; b) a fol. 55 recto ad 74. Vitam sancti Stanislai, quam I. V. Bandtkie una cum Chronico Galli vulgavit (44). In calce hujus folii est initium c) annalium Polonorum Thraske, a duce Meschone usque ad a. 1341 fol. ad 89 vers. continuatorum; d) fol. 90-96 vers. Chronicon Hungarorum mistum et Polonorum (45); e) folio 96 et ultimo 97 recto consignatæ sunt variae sæc. XVI res gestæ, verso autem invenitur carmen idiomate Polonico scriptum, de nece comitis de Tenczyn, eodem tempore patrata. Cujus codicis præstantissimi lectiones ex ipso codice Varsoviæ summo studio a se excerptas, benigne nobiscum communicavit v. d. Augustinus Bielowski.

2) Codex Clodaviensis, postea Pulaviensis Santkonis de Czechel, chartaceus, sæcula XV œcunle paratus, paginis 945 seriore manu consignatis (p. 25 bis signata) et duobus folijs ultimis membran. constans, Clodaviensis beati Egidii monasterio a præposito ejusdem Santkone de Czechel donatus est, ut probat hæc inscriptio (46) p. 1; Chronica Polonorum et alia quæ dicitur Flores temporum, de summis pontificibus et imperatoribus, in fine inventarium omnium ornatuum ecclesiæ Gnezniensis, ex dono fratris Santconis pro monasterio beati Egidii Clodavensi. Deinde codex ad ecclesiam Cnezniensem pervenit, unde in bibliothecam Joannis Zamoiscii migravit, qui eum, ut

NOTE.

stium in ms. bibliothecæ Ossolinskii. 4, n. XVIII, chart., f. 104 vers. In editione Lipsiensi Dlugossi I, 391, errore typographi Paulus appellatur Paulinus episcopus Cracoviensis; codices quos inspexit Szlachetkowskii recte habent Cracovicensis.

20) Cf. notas ad initium epistolæ dedicatoriæ lib. I. De Syroslo I, qui in Chron. princ. Polon. Stenzel I, 158, legitur sedisse a. 1112-1120, in catalogo epp. Wratislav. ibid. II, 152, anno 1114-1120. Cf. ibid.

(21) I, epist.

(22) Loco laudato II, epist.

(23) I, 6. Neque Joannis Canaparii neque Brunonis ep. Vitam S. Adalberti ante oculos habebat, sed miracula videntur fuisse vetustiora illius generis ut leguntur M. G. SS. IV, 613 (Patrolog. t. CXXXVII, col. 889), in quo libello nostri Chronicon excerptum est.

(24) I, 30; III, 2, 13, 14.

(25) II, epilog.

(26) I, 3.

(27) II, 42.

(28) II, 28.

(29) III, 11.

(30) I, 2, 7, 18, 21, 27, 28, 29; II, 8, 16, 17, 22, 23, 24, 49.

(31) I, 18; II, 7, 16, 33,

(32) III, 1.

(33) II, 31.

(34) III, 25, I, 27.

(35) III, epist.

(36) I, procem. 3, 6, 7; II, 6, 13, 16; III, 8.

(37) II, 5.

(38) Dlugossi ed. Lips. II, 651, et alias Chronicon ante oculos videtur habuisse.

(39) Quem sub Kadlubekonis nomine editum a Lengnichio Chronicon Miorszi esse voluit Bielowski in libro Westep Krytyczny do dzieiow Polski Introductio.

(40) Stenzel SS. rer. Siles. I. 45 aqq. Quod jam exposuit Semlerus I. l., p. 36.

(41) Ed. Lengnich, p. 33, qui annales Cracovienses si non ex nostro Chronico, ex parte tamen ex alio fonte fluxerunt, cujus auctor nostrum legit; neque minus Cosmam ille excerptis.

(42) Cf., supra adnot. 1.

(43) Dlugoss ed. Lips. II, 1063.

(44) Exceptis miraculis S. Stanislai, quæ non occurrunt in cod. Varsoviensis.

(45) Chronicon hoc edidit Varsoviæ 1823 H. Kownacki ex codice nostro 2, ex qua editione minus accurata edidit hoc Chronicon S. Edlicher in Monumentis Arpadianis reg. Hung. S. Galli 1848. I, 60.

(46) A Bandtkio minus recte lecta,

inscriptio pag. 1. testatur, bibliothecæ academiæ Zamosensis sæc. xvii legavit. Quibus vero satis inde in bibliothecam Thaddæi Czaoki pervenerit, erui non potest. Cujus post obitum codex cum tota bibliotheca ab Adamo principe Czartoryscio emptus, in bibliotheca Pulaviensi conservabatur. Ad hunc quem Gneznensem appellat codicem I. V. Bandtkii editionem suam a. 1824 paravit. Continet codex præter Chronicon nostrum pag. 242-307 in duabus columnis scriptum, litteris initialibus capitum cinnabari pictis, inscriptionibus vero eorum cinnabari subductis, haud pauca monumenta ad dilucidandam antiquam Polonorum historiam: a) Annales Polonorum Benedictinos Gneznenses, Thraske p. 14-21, 117, 118, 326-349, Cracovienses majores et breviores p. 942, 943, 944, 945; b) Chronicon Boguphali, episcopi Poznaniensis, et qui hocce continuavit, Basconis custodis Poznaniensis p. 23-117; c) Chronicon anonymi archidiaconi Gneznensis p. 118-224, interjectis annalibus Polonorum, cum hoc Chronico communiter occurrentibus; d) Vitam S. Stanislai cum miraculis p. 307-326; e) Chronicon Hungarorum mixtum et Polonorum p. 349-359; f) legendas passionales de sancto Wenzeslao martyre, de sancto Podven, de sancto Procopio et de sancta Ludmilla p. 500-535; g) documenta de controversiis regum Poloniae cum crucigeris p. 2-14 et 334-355; h) Martini Poloni Chronicon imperatorum et pontificum p. 904-912; i) Statutum Casimiri M. Visticense p. 858-901; k) 3 epistolas Santkonis de Czechel p. 234-237; l) denique foliis duobus ultimis p. 948-949 inventarium ecclesie Gneznensis, seriore tempore codici junctum et cum eo ligatum. — Quen codicem contulit Szlachtowskius. Fluxit aut ex uno eodemque cum 1 fonte, aut saltem 1, 2, ex codicibus qui ex uno fluxere proveniunt; loci enim corrupti et erroneæ lectiones fere eadem sunt in utroque codice.

3.) Codex Szamotuliensis, postea Heilsbergensis, chart., sæc. xv exeuntis prima pagina auratis litteris

A minoribus exhibet inscriptionem: Liber magnifici domini Petri de Schamotuli, castellani et capitanei Poznaniensis 1471, satis nitide (47) scriptus, multis vacuis spatiis inter omnia fere capita relictis ad pingendas haud dubie litteras eorum initiales, complectitur 279 paginas ex utroque latere numeris Arabicis recentiori manu signalas, quæ in duabus cunjsvis paginae columnis contextum exhibent. Hic quoque codex erat ad manus I. V. Bandtkii, cum editionem suam Galli pararet, quem cum cod. 2 ex bibliotheca Pulaviensi acceperat. Ex hac editione descriptionem hujus codicis hausimus, quem in bibliothecis hodie frustra quæsieris, injuria temporum ablatum. Varias lectiones ex Bandtkii editione recepimus. Erat vero codex infimæ sine dubio notæ; est enim mutilatus et interpolatus. Desiderantur capita I, 21, II, 9, 16, 20, 27-33, 44-47; III, 16-26 (48). Reliqua capita pens omnia sunt in compendium redacta, orationes directæ sæpius recisæ, hinc inde in textu litteras, etc., invenies. In textum recepta sunt ex Vita sancti Stanislai capita 11, 14-16, 32, et alia quædam ex Vita sancti Stephani descripta (49).

Primam editionem ex codice Heilsbergensi paravit E. Lengnich Gedani 1749 sub hoc titulo: Vincentius Kadlubko et Martinus Gallus scriptores historiæ Poloniæ antiquissimi, p. 56, quam repetiit Mizler de Kolof in Historiarum Poloniæ et Lithuaniæ scriptorum magna Collectione, Varsoviæ 1769 tom. III. Tertia est I. V. Bandtkii qui eundem codicem et Clodaviensem secutus Martini Galli Chronicon Varsoviæ 1824, 8°, integrum primus satis accurate edidit.

Quibus subsidiis adjuti, textum quantum fieri poterat genuinum restituere conati sumus, in verbis tamen scribendis pro more sæculi XII inexactis diphthongum æ et syllabam 1 loco simplicis e et cī quæ in libris sæculi XIV et XV habentur restitimus.

Leopoli et Berolini, mense Decembr. 1849.

J. SZLACHTOWSKI et R. KOPPE.

INCIPIE EPISTOLA ET QUÆDAM PRÆAMBULA TANGENTIA CRONICAS POLONORUM HOC MODO 1.

Domino M. (50) Dei gratia summo pontifici, simulque 2 Symoni (51), Paulo (52), Mauro (53), Syros-lao (54), Deo dignis ac venerandis pontificibus Poloniæ regionis, nec non etiam cooperatori suo, venerabili cancellario Michaeli, cæptique laboris opifici, subsequenti scriptor opusculi supra montem Syon Domini sanctorum 3 gregi commisso 4 vigilantanti studio speculari, ac de virtute in virtutem gradiendo Deum deorum facie ad faciem contemplari.

Ni vestra auctoritate suffultus, patres prætitulati, vestraque opitulatione fretus fierem, meis viribus in

VARIAE LECTIONES.

1 Incipit — modo desunt 2. 3. 2 simul 3. 3 scm 1. scum 2. 4 supra montem spondia seti Gregori misso, pro super montem — commisso corrupte exhibet 5. 5 lembo habuit et 2. sed deleuit et in margine scripsit limbo. 6 lembo periculose fragili 3. 7 tanta 1. 2. 8 ea 3. 9 cecitas 1. sic habuit et 2. sed deleuit, et in margine posuit certas.

NOTÆ.

(47) Sunt verba Bandtkii.

(48) Capita 1, 27, 28, quæ facile desideres, p. 44, in Lengnichii continuatione Kadlubkonis leguntur.

(49) P. 73, 76, quod jam monuit Prazmowski ap. Ossol. p. 304.

(50) Martinum archiepiscopum Gneznensem litteram hanc indicare jam Lengnich observavit ed. Ged., fol. 2. Secundum Hist. Polon. Dlugossi Martinus adeptus est hanc dignitatem a. 1092; obiit a. 1118. S.

(51) Simeon, episcopus Plocensis ordinatus, secundum Dlugossum a. 1107. obiit 1129. S.

D. (52) Paulus, episcopus Crusvicensis, seu Vladislaviensis ordinatus a. 1098, obiit a. 1110. S.

(53) Maurus, episcopus Cracoviensis, ordin. a. 1109, obiit a. 1118. S.

(54) Zyroslaus, episcopus Vratislaviensis ordin. 1091, obiit 1120, Dlugossus Hist. Pol. 1, 321, 416. In Historia episcoporum Smogorov. et Ricipensium, Dlugossus addit Zyroslaus demum anno 1100 consecratum fuisse, minime vero anno 1112, ut habet erronee Rozicius scriptor sæc. xv; Sommersberg. script. Rer. Siles., 1, 64, quem secutus est Baudkian in sua editione Galli, pag. 3, not. 3. S.